

Ярошик М.Я.

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ІНСТИТУТУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Львівський державний інститут фізичної культури

Анотація

Ярошик М.Я. Аналіз результатів впровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес Львівського державного інституту фізичної культури.

Приєднання до Болонського процесу передбачає введення кредитно-модульної системи навчання у ВНЗ. Ми провели анкетування студентів першого курсу та їхніх викладачів-кураторів Львівського державного інституту фізичної культури з метою з'ясувати ставлення до педагогічного експерименту з впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу; проаналізували результати складання іспитів зимової сесії студентів факультету фізичного виховання, факультету спорту і спеціалізації „Туризм” за кредитно-модульною системою.

Ключові слова: кредитно-модульна система організації навчального процесу, психолого-соціальна адаптація, самостійна робота.

Аннотация

Ярошик М.Я. Анализ результатов внедрения кредитно-модульной системы в учебный процесс львовского государственного института физической культуры.

Присоединение к Болонскому процессу предусматривает внедрение кредитно-модульной системы обучения в высших учебных заведениях. Нами проведено анкетирование студентов первого курса и их преподавателей-кураторов Львовского государственного института физической культуры с целью определить отношение к педагогическому эксперименту по внедрению кредитно-модульной системы организации учебного процесса; проанализированы результаты сдачи экзаменов зимней сессии студентами факультета физического воспитания, факультета спорта и специализации «Туризм» по кредитно-модульной системе.

Ключевые слова: кредитно-модульная система организации учебного процесса, психолого-социальная адаптация, самостоятельная работа.

Abstract

Yaroshyk M.Y. Analysis of results of credit-transfer system implementation into educational process of Lviv state institute of physical culture.

Joining the Bologna process foresees the implementation of credit-transfer system of studies at higher educational establishments. It has been conducted the questionnaires of first-year students and their tutors at Lviv State Institute of

Physical Culture to clear up their attitude towards pedagogical experiment. The results of winter exams passing of physical educational faculty, faculty of sport and specialty “Tourism” students have been analyzed.

Key words: credit-transfer system of studies, psychological and social adaptation, independent work.

Актуальність. Розвиток вищої освіти в Україні передбачає її реформування з метою забезпечення функціонування в ринкових умовах та інтеграції до міжнародної системи вищої освіти [6].

Важливість освіти і співробітництва у світі для розвитку і зміцнення стабільності, мирного і демократичного суспільства зумовила підписання Болонської декларації, загальною метою якої є створення єдиного європейського простору вищої освіти.

Для виконання першочергових завдань Болонської декларації рішенням Міністерства освіти і науки України передбачено проведення з 2003/2004 навчального року педагогічного експерименту з впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМС ОНП) у ВНЗ III - IV рівнів акредитації [2].

На сьогодні п'ятдесят вісім ВНЗ України III-IV рівнів акредитації долучилися до проведення педагогічного експерименту, серед яких і ЛДІФК. Наш інститут єдиний серед ВНЗ фізкультурного профілю бере участь в експерименті, що і зумовлює актуальність дослідження.

Мета роботи – дослідити психолого-соціальну адаптацію студентів першого курсу ЛДІФК до педагогічного експерименту з впровадження кредитно-модульної системи навчання.

Дослідження мало розвідувальний характер. Для досягнення поставленої мети було використано комплекс взаємодоповняльних методів. Їх вибір здійснювали за критеріями вірогідності та інформативності отриманих результатів [5]:

1. Аналіз літературних джерел та робочої документації.
2. Опитування.
 - 2.1. метод основного масиву;
 - 2.2. експертне оцінювання;
3. Методи математичної статистики.

З метою перевірки та оцінки рівня готовності викладачів та студентів до КМС ОНП ми провели опитування. За допомогою методу основного масиву було опитано 290 студентів-першокурсників (144 особи факультету фізичного виховання (ФФВ), 123 – факультету спорту (ФС) та 23 – факультету фізичної реабілітації та оздоровчої фізичної культури (ФФР та ОФК), які навчаються за спеціальністю “Туризм”) та проведено експертне оцінювання. Групу експертів склали 20 викладачів-кураторів першокурсників.

Аналіз отриманих даних показав, що 74% респондентів позитивно ставляться до впровадження КМС ОНП. Соціальну готовність експерти

оцінюють у 6,7 бала (за 10-бальною шкалою), а психологічну – у 7,3. Існують значні розбіжності в оцінці психологічної готовності студентів з боку експертів та самих студентів: експерти оцінюють її в межах 5-5,5 бала, а студенти – 6,7-8,5 бала. Оцінка соціальної готовності співпала і склала 6,7 бала.

Для успішного впровадження КМС насамперед необхідна інформація про ступінь готовності ВНЗ до нової системи навчання, тому одним із питань анкети була оцінка готовності ЛДІФК до навчання в умовах КМС ОНП. Зазначимо, що оцінка експертів значно відрізнялася від оцінки першокурсників і була дещо нижчою (рис.1). Завищену оцінку студентів можна пояснити їхньою недостатньою компетентністю в цій сфері.

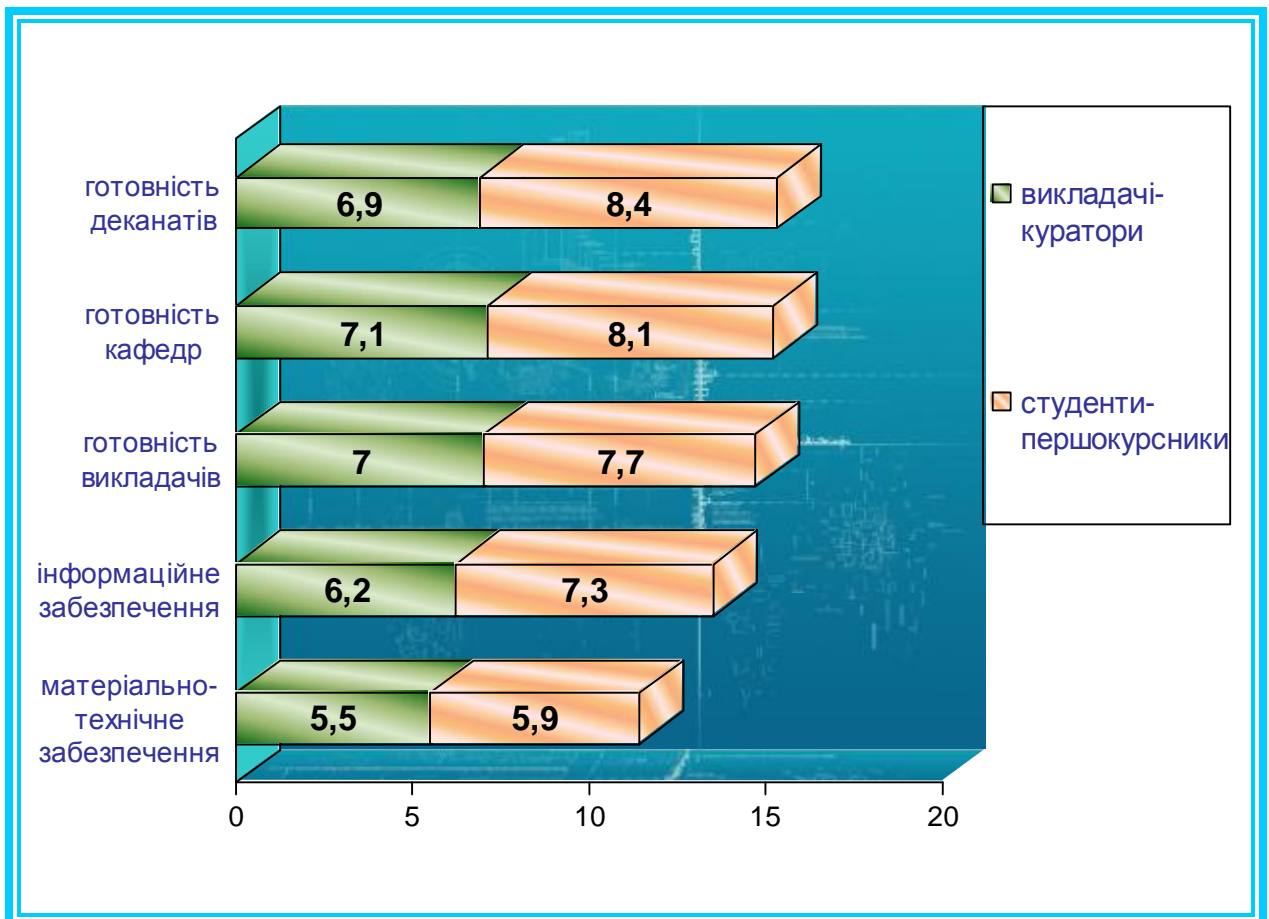

Рис.1. Порівняльна оцінка готовності ЛДІФК до впровадження КМС ОНП

Значні соціальні й технологічні перетворення, що відбуваються у світі, висувають нові вимоги до всіх учасників навчального процесу у ВНЗ [3]. Серед них необхідно виокремити готовність майбутнього фахівця до використання інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютеризованих систем загалом у навчанні та перспективній професійній діяльності. Тому ми вирішили з'ясувати, з яких джерел викладачі отримують інформацію про модернізацію освіти. Аналіз анкет

показав, що переважно це збори педагогічного колективу – 30%, матеріали конференцій – 27% та нормативно-правові документи – 22%. Незначний відсоток експертів використовують Інтернет – 17%, ЗМІ, фахову літературу та досвід інших ВНЗ – 5%.

Згідно з результатами опитування експертів, у викладача мають бути сформовані такі нові вміння: володіння інноваційними технологіями навчання та виховання – 51%, організація пізнавальної діяльності студентів – 33% та поглиблене знання предмета – 15%, а також самодисципліна та самоорганізація.

Для майбутніх викладачів фундаментальних дисциплін важливим є вміння підготувати, організувати і провести навчальне заняття з використанням комп'ютеризованих технологій, проаналізувати його результативність та ефективність, залучити студентів до коректного пошуку навчальної і наукової інформації в Інтернеті [1].

Щодо того, які технічні засоби використовують викладачі для організації навчально-виховного процесу, ми отримали наступні результати: такі засоби, як Інтернет та комп'ютер, викладачі практично не застосовують безпосередньо на заняттях (що пов'язано з незадовільною матеріально-технічною базою), але широко використовують у процесі підготовки до занять. Частіше під час проведення занять застосовують телевізор – 12,5%, мультимедійний проектор – 6,2% та відеомагнітофон – 4,5%.

На думку експертів, під час організації навчання за КМС виникають такі труднощі: невідповідне матеріально-технічне забезпечення – 46%, брак досвіду – 34%, недостатня поінформованість – 15% та неготовність студентів до навчання в умовах нової системи – 5%.

КМС навчання вимагає нових підходів до роботи зі студентами. Якщо традиційний навчально-виховний процес був орієнтований насамперед на створення однакових умов для всіх студентів, то тепер виникає проблема створення сприятливих умов окремо для кожного студента [4]. Педагогічна технологія навчального процесу має бути спрямована перш за все на те, щоб забезпечити студенту вільний вибір темпів, методів та засобів навчання, які б відповідали його індивідуальним фізичним та інтелектуальним можливостям. Втілення на практиці вищезазначеного потребує тісного продуктивного взаємозв'язку між усіма структурними компонентами ВНЗ. Тому нас цікавив теперішній стан відносин у системах „декан-куратор”, „куратор-студент” та „куратор-викладач”. Опитування показало, що 75% респондентів задоволені станом відносин у системі „декан-куратор”, що є явищем позитивним, оскільки вказує на налагоджений інформаційний зв'язок між ланками та готовність до продуктивної співпраці.

Досить негативним явищем є невисока оцінка відносин у системі „куратор-студент” та „куратор-викладач” – 55 та 40% відповідно. Експерти запропонували внести деякі корективи в систему „викладач-студент”, а саме: більше уваги приділяти студентам-відмінникам, які хочуть знати, а не відстаючим; сприяти підвищенню відповідальності студентів за результати своєї діяльності, формувати мотивацію до навчання та самостійної роботи шляхом

урізноманітнення форм пізнавальної діяльності; посилити контроль за якістю навчання студентів і відвідуванням академічних занять; удосконалити систему індивідуальних занять; забезпечити прикріплення кураторів до студентів відповідної спортивної спеціалізації, щоб збільшити час спілкування викладача зі студентами та покращити якість контролю за виконанням вимог навчального плану; виховувати взаємоповагу в системі „викладач-студент”; зліквідувати інститут виховників, а їхні обов’язки передати кураторам (це дозволить розширити повноваження куратора, знайти індивідуальний підхід до кожного студента та посилити вплив на нього).

Приєднання України до Болонського процесу вимагає підвищеної уваги до самостійної роботи, яка набуває надзвичайного значення у КМС. Наше опитування показало, що ставлення викладачів до збільшення кількості годин на самостійну роботу студентів загалом позитивне, про що свідчить їхня висока оцінка – 7,8 бала. Проте лише 45% вважають, що збільшення часу на самостійну роботу студента сприятиме високому рівню підготовки до майбутньої професійної діяльності, але на даному, перехідному етапі цей вплив ще незначний. Частина експертів (15%) не зуміли відповісти на це запитання, а 20% вважають, що залежності такої не існує. Решта 10% респондентів роблять диференціацію студентів: “добрий студент” – “поганий студент” і стверджують, що першому такий підхід допоможе підвищити рівень професійної підготовки, а другому – ні.

Проте механічне збільшення годин на самостійну роботу студентів не дасть очікуваних результатів, доки викладач не буде переконаний у необхідності своєї активної участі в підвищенні ефективності позааудиторної форми навчання, тобто до зміни акцентів у складових своєї педагогічної майстерності [1].

Оцінка експертів щодо ефективності самостійної роботи студента доволі низька і складає – 5,8 бала. Дещо вищою є оцінка (8 балів), якщо студент належить до категорії “добрий студент”. Тому викладачам потрібно максимально враховувати психофізіологічні особливості кожного студента, організовуючи самостійну роботу, активізувати та вдосконалювати її форми, спрямовувати їх на розвиток творчих здібностей студента.

На думку респондентів, ефективність самостійної роботи насамперед залежить від того, наскільки розуміють студенти її необхідність, від забезпечення навчальними та методичними посібниками та контролю викладача за виконанням самостійних завдань; від діяльності викладача, його роз’яснювальної роботи і сумлінності студента (рис.2).

Серед чинників, які впливають на ефективність навчання, експерти найвище оцінюють володіння практичними навичками та вміннями – 8,6 бала; спроможність до творчого і критичного мислення, до нестандартних рішень у професійній діяльності, засвоєння навчальних дисциплін та рівень професійної компетентності – 7,8 бала та комунікативні технології – 7 балів.

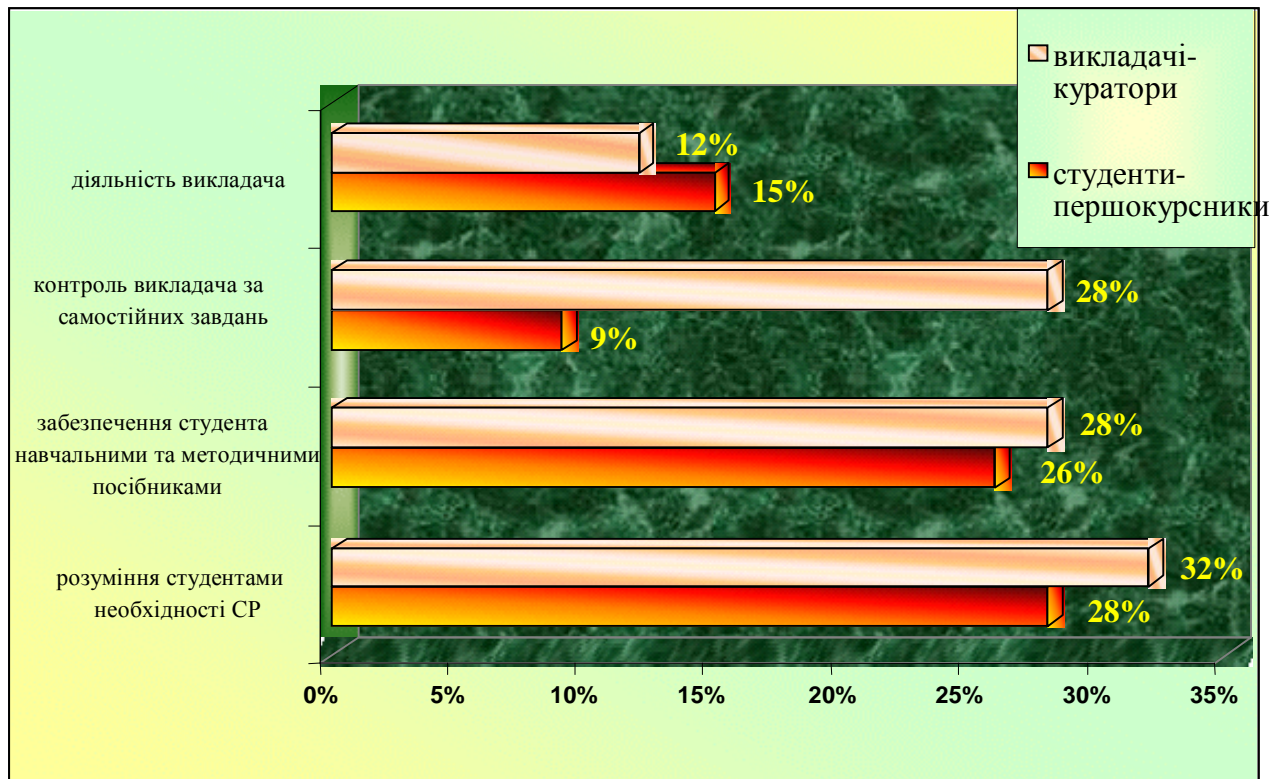

Рис.2. Чинники впливу на ефективність самостійної роботи студентів

Заслуговує на увагу оцінка викладачів щодо шляхів підвищення організації самостійної роботи студентів: відбір змісту навчального матеріалу (його новизна, наукова і практична цінність, зв'язок із сучасністю) та підготовка завдань для самостійної роботи різної спрямованості та рівня складності – 8 балів; стимулювання самостійної і розумової діяльності студента (надання їм можливості захищати свою думку, аргументувати її, використовуючи набуті знання) – 7,7 бала; виконання завдань, які розраховані на вивчення допоміжної літератури, першоджерел – 7,1 бала та здійснення вибору завдань за різним змістом і характером самостійної діяльності – 6,4 бала. Важливо, щоб викладач впроваджував скеровану самостійну роботу відповідно до її базових методичних принципів, а саме: присутність творчого компонента, поопераційне введення навчальних дій, можливість вибору під час виконання кожного етапу роботи і гнучка система зворотного зв'язку, що забезпечує гуманізаційний вплив на студента, утворює ефект присутності викладача як партнера рівноправного спілкування.

Розробляти методологічну базу самостійної роботи студентів, на думку експертів, необхідно відповідно до її основних принципів: зв'язок навчання з практичною діяльністю; систематичність і послідовність самостійної роботи, індивідуалізація самостійної роботи та свідомо навчально-пізнавальна активність студентів; проблемність, науковість та міцність результатів самостійної роботи і відповідність соціально- та індивідуально-психологічних особливостей студентів специфіці навчання. Важливо зазначити, що студенти мають не тільки

запам'ятати і правильно відтворити засвоєні знання і практичні дії, але й продемонструвати творчий підхід до розуміння та виконання фахових операцій.

Ефективність самостійної роботи починається на лекції і закінчується науково-обґрунтованою системою контролю та рейтинговою оцінкою знань, умінь і навичок студентів [1]. Наше опитування дозволило з'ясувати, які методи перевірки та оцінки якості знань найчастіше застосовують викладачі. Насамперед це усне опитування на семінарах та виконання тестових завдань; письмові контрольні та самостійні роботи; індивідуальні співбесіди під час консультацій та виконання завдань (доповіді, повідомлення); семінари-диспути з дискусійних, актуальних і проблемних питань та підготовка і захист рефератів, комбіноване опитування, практичний контроль (проведення дослідів та експериментів) і спостереження викладача за навчальною роботою студента. Рідко використовують такі методи, як хронологічні та термінологічні диктанти і підготовка схем, таблиць та інших видів систематизації матеріалу. Таким чином, викладачами найчастіше застосовують ті методи оцінки та перевірки якості знань, які найбільше до вподоби студентам.

З метою з'ясування ефективності впровадження КМС ми здійснили аналіз успішності студентів-першокурсників за результатами зимової заліково-екзаменаційної сесії.

Загалом на перший курс навчання до ЛДІФК у 2005 році вступило 378 осіб: 180 – на ФФВ, 168 – на ФС та 30 – на ФФР та ОФК. Серед них 248 осіб, які поступили на місця державного замовлення, а решта 130 – на місця позадержавного замовлення (за контрактом). Зазначимо, що на ФФРіОФК набір студентів проводиться лише на контрактну форму навчання.

Згідно з графіком проходження навчальних дисциплін у першому семестрі студенти ФФВ склали чотири іспити (соціологія, українська мова, історія України та охорона праці). Ми проаналізували успішність студентів зі складання модулів із зазначених вище дисциплін. Виявилось, що 65% студентів склали іспити за результатами модулів (з них 22% – на “відмінно”, 24% - на “добре”, 13% - на “задовільно”). Успішність решти 32% студентів, які склали іспити в період екзаменаційної сесії, була такою: “відмінно” – 9%, “добре” – 30%, “задовільно” – 38% та “незадовільно” – 3%.

Не з'явилися на іспити 14 студентів, з них 10 було офіційно продовжено термін складання екзаменаційної сесії. Середній бал успішності першокурсників ФФВ склав 3,95 бала, якість навчання – 55%. На “відмінно” зимову сесію склали 23 студента (13% від загальної кількості) (табл. 1).

Середній бал складання зимової заліково-екзаменаційної сесії за 2005/2006 н.р. студентів різних спортивних спеціалізацій показав деякі розбіжності. Так, представники спортивних ігор та легкої атлетики дещо гірше склали сесію – 3,8 бала, студенти кафедр гімнастики та сезонних видів спорту краще – 4,1 бал.

За невиконання вимог навчального плану з ФФВ було відраховано п'ятьох студентів державної форми навчання та одного контрактника.

Таблиця 1

Результат складання зимової екзаменаційної сесії студентів-першокурсників ЛДІФК за КМС ОНП (%)

Факультет	За модулями	Під час сесії	Перездача	Середній бал	Кількість відмінників	Якість навчання
ФФВ n=(180)	65	32	3	3,95	13	55
ФС (n=168)	40	58	2	3,7	11	58
ФФРіОФК Туризм (n=30)	98	1	1	4,3	13	79

Зимова екзаменаційна сесія студентів ФС передбачала складання двох іспитів: з культурології та охорони праці. За результатами модулів сесію склало 40% студентів: 15% - на “відмінно”, 14,8% - на “добре” та 10,2% - на “задовільно”. Решта 58% студентів склали іспити згідно з розкладом. З них 22% склали екзамен на “відмінно”, 35% - на “добре”, 32% - на “задовільно” та 12% - на “незадовільно”. 21 студент не з’явився на іспити, а ще чотирьом сесію було офіційно продовжена. Середній бал успішності студентів ФС склав 3,7 бала, а якість навчання – 58%. Кількість відмінників на факультеті – 18 чол. (11,3%). Шість студентів ФС (2 – державне замовлення і 4 – контракт) було відраховано за невиконання вимог навчального плану (табл. 1).

Згідно з графіком проходження навчальних дисциплін, студенти першого курсу ФФРіОФК склали під час зимової сесії чотири іспити (історія України, українська мова професійного спілкування, вища математика, орієнтування і топографія). Практично всі студенти (98%) склали сесію за результатами модулів (48% - на “відмінно”, 30% - на “добре” та 19% - на “задовільно”). Середній бал успішності студентів ФФРіОФК склав 4,3 бала, а якість навчання – 79%. Чотири особи склали всі іспити на “відмінно” (13%).

Отже, можна говорити про належний рівень ефективності запровадженої системи навчання, оскільки успішність студентів коливається в межах 3,9 - 4,3 бала.

Отримані результати дозволяють зробити такі висновки:

Ø 1. Значна частина викладачів ЛДІФК ще не готова до виконання покладеної на них ролі. Це пояснюється частково і об’єктивними причинами,

зокрема застарілими підходами до організації навчального процесу у ВНЗ, коли левова частка годин виділяється на лекції. В таких умовах студенти зустрічаються з викладачем на лекціях, а потім на екзаменах або заліках, хоча нині одне з центральних місць займає така форма праці, як педагогічне супроводження самостійної роботи студентів.

Ø 2. Успіх самопідготовки визначається раціональною організацією роботи: швидким і повним включенням студентів у роботу, дозуванням часу на її виконання, вмінням користуватися підручниками, додатковою та довідковою літературою, словниками, вести спостереження.

Ø 3. Аналіз результатів опитування експертів показав, що більша частина експертів позитивно ставляться до впровадження КМС. Свою психологічну готовність до роботи в умовах нової системи куратори оцінюють вище за соціальну. Оцінка викладачів щодо психологічної готовності студентів до введення КМС нижча порівняно із самооцінкою студентів. Найчастіше викладачі застосовують ті методи оцінки та перевірки якості знань, які найбільше до вподоби студентам, що є явищем позитивним.

Ø 4. До недоліків, які відзначають експерти, слід віднести недостатньо широке застосування викладачами під час занять із першокурсниками комп'ютеризованих технологій; недосконалість відносини у системах „куратор-студент” і „куратор-викладач” та невисокий рівень ефективності СР студента на даному, перехідному етапі.

Ø 5. Експерти пропонують збільшити час на СР студента, що сприятиме підвищенню рівня підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Ø 6. Найшвидше пристосувалися та найефективніше використали переваги КМС ОНП студенти-першокурсники ФФРіОФК. Успішною також можна вважати адаптацію до навчання за КМС студентів ФФВ, оскільки показник складання зимової заліково-екзаменаційної сесії за результатами модулів та успішність студентів цього факультету є доволі високими. Дещо гірше пристосувалися до нової системи студенти ФС, що можна пояснити активною спортивною діяльністю студентів-спортсменів, які у зв'язку з цим не можуть систематично відвідувати заняття.

Загалом педагогічний експеримент з впровадження КМС ОНП можна оцінити позитивно, оскільки успішність студентів-першокурсників за результатами зимової заліково-екзаменаційної сесії залишилася в тих самих діапазонах, що й впродовж останніх трьох років навчання за традиційною системою.

Література

1. Берещук М.Я., Бахраєв Ю.П. Методологія поліпшення ефективності роботи викладачів ВНЗ як основа посилення самостійної роботи студентів // Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу: Матеріали всеукр. наук.-метод. конф. – Х.: ХНАМГ, 2004. – С. 3 - 4.
2. Болонський процес: Документи / Уклад. З.І. Тимошенко, А.М. Грехов, Ю.І. Гапон. – К., 2004. – 110 с.

3. Козаков В.А. Оптимізація навантаження викладача як передумова оновлення вищої школи // Проблеми вищої школи: Наук.-метод. зб. – К, 1992. – №76. – С. 15-19.
4. Корольов Б. Методична складова Болонського процесу // Освіта. – 2004. – 2 - 9 черв. – С. 2.
5. Лукасевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. – К.: МАУП, 1999. – 344 с.
6. Ніколаєнко С.М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К.: Освіта України, 2005. – 124 с.